

TRĂIREA SPIRITUALĂ A MUZICII POPULARE LA LECȚIA DE EDUCAȚIE MUZICALĂ

Niculai VIERU, doctorand, Școala doctorală „Științe ale Educației”

<https://orcid.org/0009-0004-4252-9145>

Universitatea de Stat „Ion Creangă”, Chișinău

Rezumat. Muzica populară se remarcă prin melodii care aparțin geniului popular creator, în care sunt prezente personalitatea stilistică a locurilor de proveniență, ornamentele, formele muzicale și celelalte elemente care o alcătuiesc. La nivelul creației populare se disting trăsături particulare ale structurilor sonore specifice folclorului muzical. O însușire de baza a lecției de muzică prin audierea muzicii populare o reprezintă integritatea și personificarea prin care profesorul reușește să dezvolte la elevi trăsături ale spiritualității. Prin trăirea supremă a muzicii populare în cadrul lecțiilor de audiere muzicală, elevii pătrund în profunzimea expresivității folclorului muzical. Ora va căpăta formele unui demers educațional didactic, original, în care personajele principale sunt muzica, elevii și profesorul, incluși ca parte componentă a întregii activități didactice. Rolul pedagogului este acela de a dezvolta spiritualitatea românească și gândirea muzicală la elevi prin intermediul orelor de audiere muzicală.

Cuvinte cheie: spiritualitate, folclor muzical, trăirea supremă a muzicii, metode didactice.

THE SPIRITUAL LIVING OF POPULAR MUSIC IN THE MUSIC EDUCATION LESSON

Abstract. Folk music stands out through songs that belong to the popular creative genius, in which the stylistic personality of the places of origin the ornaments, the musical forms and the other elements that make it up are present. At the level of popular creation, particular features of the sound structures specific to musical folklore can be distinguished. A basic acquisition of the music lesson by listening to popular music is the integrity and personification through which the teacher succeeds in developing spiritual traits in the students. Through the supreme experience of popular music in the musical audition lessons, students penetrate the depth of the expressiveness of musical folklore. The lesson will take the form of an, original, didactic educational approach in which the main characters are the music, the students and the teacher, included as a component of the entire didactic activity. The role of the pedagogue is to develop Romanian spirituality and musical thinking in students through music audition classes.

Keywords: spirituality, musical folklore, the supreme experience of music, didactic methods.

1. Aspecte metodologice ce vizează trăirea spirituală a muzicii populare de către elevi în cadrul lecției de Educație muzicală

Lecția de Educație muzicală poate fi considerată adesea, prin trăirea supremă a muzicii în cadrul momentelor de audiere muzicală, o lecție de formare, creativitate și spiritualitate. Pe lângă aceste aspecte, lecția de muzică este și o lecție în care implicarea profesorului și a elevilor, alături de aptitudini și voință, joacă un rol important în vederea atingerii obiectivelor propuse. Muzica este o delectare în cadrul orelor de Educație muzicală și produce bucurie, relaxare și stări de bine, însă cu toate acestea trebuie depus un volum de muncă, interes și voință, pentru ca lecțiile să poată fi realizate cu succes.

Prin audierea muzicii populare sub aspect spiritual-sensibil este argumentată importanța și utilizarea metodelor didactice folosite în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, care asigură formarea și direcționarea elevilor pe „drumul” cunoașterii și înțelegerii folclorului muzical, prin trăirea spirituală a muzicii [4].

În ceea ce privește muzica populară, elementele principale care o alcătuiesc, ne apar dependente de calitatea constantă sau variabilă a genului muzical, iar anumite caracteristici morfologice sunt parte componentă din structura stimulului muzical folcloric. Posibilitatea procesului perceptiv de a sesiza în stimulul muzical diferite elemente, capătă în procesul audiției muzicale unele caracteristici specifice, dependente în același timp de anumite stadii de dezvoltare a cunoașterii fenomenului muzical, cum ar fi dispoziția psihică și receptivitatea față de muzica audiată [2]. Exceptând categoria de ascultători care posedă o anumită pregătire muzicală și care în momentul audierii muzicii populare se concentrează cu atenția distributivă asupra elementelor muzicale care alcătuiesc creația respectivă, pentru oamenii fără pregătire muzicală (oameni cu auz nedezvoltat muzical), muzica audiată este percepută prin sonoritatea ei fluidă și specifică, reflectată în reacțiile psihosomatice mai mult sau mai puțin conștientizate. Prezența elementelor principale în percepția muzicii populare reprezintă anumite înlănțuiri și exprimări naturale ale sunetelor muzicale, oferind în cadrul muzicii populare un material de bază ușor de remarcat datorită coordonatelor sale, izvorâte din procesul original de existență a muzicii [9]. Prin simpla analiză a unui cântec popular putem remarca motivele de început și de sfârșit ale unei propoziții sau fraze muzicale, care pot fi mai ușor percepute și care se datoresc a fi explicate în realitatea unui fond de cunoaștere muzicală nativă, pe care oamenii îl dețin și față de care sunt receptivi [3]. Pe parcursul desfășurării creației muzicale sonoritățile se remarcă prin ascensiunea melodiei într-un plan superior, supraomenesc, spiritual, sensibil. Profesorul **Ion Gagim** menționează așa numita „*Lege a grației divine*”, în revista Muzica: Revistă de știință, inovare, cultură și artă, apărută în 2018, în care orice melodie, fie că vorbim de creațiile autorilor clasici sau chiar de creațiile populare, manifestă în discursul muzical un plan de ascensiune, „ridicare”, prin „grație divină” într-o sferă ce aparține supraomenescului, divinității, atingând cote spirituale aparte [6]. Audierea unor celule muzicale poate atrage după sine prin anticiparea perceptivă alte sunete și motive de care acestea sunt strâns legate între ele și pot manifesta un plan ascendent de manifestare spirituală. Aceste raporturi și relații perceptive măresc datele privind percepția muzicii de la simpla inițiere în cunoașterea muzicii și formarea unei educații muzicale, până la aprofundarea și descoperirea celor mai adânci niveluri de cultură și spiritualitate, prin perceperea unor elemente muzicale ce fac parte din natura psihofiziologică umană [9].

Muzicologul **Ion Gagim** în lucrarea „*Știința și arta educației muzicale*” menționează că percepția muzicală reprezintă „baza, esența, rostul, rezultatul final al

oricărei activități muzicale”. În realitate noțiunea de percepție poate fi tradusă ca totalitatea senzațiilor, însă a percepe o muzică înseamnă: a auzi acea muzică, a o simți, a o trăi, a o înțelege a o primi ca pe un mesaj și a-i atribui un sens. Nu întâmplător muzica ne învață, ne povestește, ne spune ceea ce știe ea iar percepția muzicală are loc în contact direct cu fenomenul muzical. **Ion Gagim** ne vorbește în lucrările sale despre faptul că „percepția muzicală se află în relații reciproce cu alte procese psihice: cu memoria, gândirea, imaginația, fiind condiționată direct de atenție, voință, temperament, vârstă, sex, etc.. Aceste aspect sunt importante în procesul de audiere a muzicii populare de către elevi și sporirea atenției prin trăirea profundă- spirituală a muzicii populare [4].

În ce privește audierea **muzicii populare de către elevi la lecția de Educație muzicală**, profesorul de Educație muzicală poate folosi anumite metode didactice specifice care să stimuleze **trăirea spirituală** a elevilor față de sonoritățile muzicale audiate. Aceste metode didactice au rolul de a forma elevii în scopul cunoașterii elementelor care alcătuiesc muzica populară. Elevii vor trăi muzica profund și o vor percepe din punct de vedere spiritual, divin, supraomenesc [7]. Sensibilitatea emoțională a elevilor față de stimulul muzical audiat poate fi modelată de profesor prin măiestrie și talent pedagogic, atingând momente de culminație ale lecției de audiție muzicală. Profesorul poate apela la exemplificări, informări, îndrumări, dirijări constante și poate face anumite sugestii asupra materialului audiat. Printre metodele specifice care pot sensibiliza elevii în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, unde procesul de audiere a muzicii populare să atingă apogeul sensibilității emoționale, pot fi incluse diferite metode și procedee didactice care să:

- stimuleze imaginația creatoare a elevilor prin adoptarea unor „artificii” (cum ar fi închiderea ochilor, extragerea atentă a unor motive muzicale și redarea grafică a acestora, etc.), care să permită o concentrare aparte asupra muzicii și o înțelegere personalizată a sonorităților audiate.
- formeze gândirea critică și spiritul de analiză asupra obiectului studiat și a sonorităților muzicale, prin concentrarea responsabilă asupra creației audiate.
- urmărească, localizeze și să identifice anumite aspecte ce țin de apartenența obiectului studiat sau a unor motive muzicale cu rol important în analiza creației muzicale audiate.
- identifice momentele speciale dintr-o creație audiată care oferă auditoriului o încărcătură spirituală aparte. Astfel este creată o stare specială de liniște, în care elevii vor trăi muzica la nivel supraomenesc, spiritual, sensibil.

Astfel, putem aplica o serie de metode și procedee didactice în care dezvoltăm la elevi:

1. capacitatea de observare și înțelege a sonorităților muzicale audiate.
2. interesul pentru cunoașterea elementelor care compun lucrarea respectivă.

3. pătrunderea interioară, sufletească a muzicii, prin motivări prin aprecieri constante.
4. gustul pentru cunoașterea culturii muzicale audiate.
5. sensibilitatea sufletească și gradul trăirii mesajului muzical.
6. capacitatea de gândire și apreciere a muzicii.
7. pasiunea aparte față de muzica audiată.
8. atenția sporită prin audierea unor lucrări ușoare care sensibilizează și nu pune elevul în dificultate.

Metodele didactice care pot fi folosite în cadrul procesului de învățământ, la lecția de Educație muzicală, trebuie să aibă la bază aspecte ce țin de latura sensibilă, emoțională, spirituală și umană a elevilor. Prin acestea pot fi cultivate valori spirituale, umane, naționale cu un puternic impact emoțional-constructiv și benefic asupra dezvoltării personalității elevilor.

2. Trăirea spirituală a muzicii populare de către elevi la lecția de audiție muzicală

Având în vedere cele relatate trebuie să menționăm că în derularea procesului instructiv-educativ vom realiza un context favorabil trăirii spirituale a muzicii populare în cadrul lecțiilor de Educație muzicală. La baza formării a cât mai multor capacități și deprinderi ale elevilor cu privire la dezvoltarea spiritualității în urma audierii muzicii populare se află un **demers didactic inovativ**, un sistem deschis cu obiectivul de a revizui și re-conceptualiza principiile Educației muzicale prin audierea muzicii populare și trăirea spirituală a acesteia de către elevi. Educarea elevilor prin formare, dezvoltare, schimbare, instituie, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală, constituie un rol important asupra dezvoltării unei acțiuni educaționale calitative din punct de vedere muzical și educativ. De asemenea, trebuie să existe o legătură strânsă, de colaborare, **între teorie și practică** având ca scop preluarea ideilor esențiale din sectorul teoretic și aplicarea lor prin contribuția creatoare, asigurând totodată trăirea spirituală a muzicii populare, la lecția de audiție muzicală, în rândul elevilor.

Procesul de trăire spirituală a muzicii populare se identifică cu acțiunea educativă de formare a elevilor și presupune audierea profundă a muzicii în cadrul lecțiilor de Educație muzicală. În acest proces, o pondere considerabilă îi revine stării participative a elevilor la acțiunea de proiectare, desfășurare și trăire a lecțiilor de audiție muzicală, precum și a dinamicii competenței profesionale a cadrului didactic de a realiza gradual demersul educațional, prin identificarea obiectivelor, acțiunilor valorice, diagnosticarea resurselor individuale în desfășurarea lecției [5].

Așadar, activitatea didactică în care este urmărită spiritualizarea elevilor prin trăirea profundă a muzicii populare, diferă mult de alte activități didactice prin specificul său ontologic și prin multitudinea de procese educaționale pe care le implică. Ne dăm seama că actul de percepție muzicală a ascultătorului nu este unul de imaginație, strict artistic

sau strict muzical, ci este un act de imaginație muzicală și simțire supraomenească a muzicii. În ce privește identificarea resurselor aptitudinale de care dispun elevii (dotarea acestora cu capacități, atitudini, deprinderi, etc.), profesorul, vine cu o serie de măsuri inovative, capabile să valorifice acest potențial și să asigure dezvoltarea de lungă durată a eficacității lecției de audiție muzicală prin audierea muzicii la nivel spiritual. Astfel, se iau măsuri de a identifica factorii-care să stimuleze ingeniozitatea, flexibilitatea și convergența elevului, să creeze din fiecare muzică audiată un mediu în care elevul să trăiască momentele de expresivitate a muzicii ca un spectacol al sufletului, să creeze situații de deschidere spre muzica populară și înțelegerii sale la nivel spiritual-sensibil. Elevii pot să facă transferuri imaginative dintr-o artă în alta, să organizeze și să structureze eficient forma și conținutul orei de audiție muzicală. Profesorul abordează metoda conversației și explicației momentelor de culminație a sonorităților muzicale, iar efectul comportamentului artistic al elevilor, sub aspectul trăirii intense a muzicii, poate avea loc prin observarea și conștientizarea sonorităților muzicale, în cadrul procesului de audiție muzicală. În cazul audierii muzicii populare, elevii manifestă interes și un comportament adecvat procesului educative-formativ, însă putem acționa și în vederea **schimbării atitudinii elevului** față de sarcina de lucru, dacă întâlnim astfel de situații. Profesorul are obligația de a desfășura o muncă didactică în vederea dobândirii unor atitudini corespunzătoare ale elevului față de lecțiile și sarcinile care sunt date. Prin audierea muzicii populare în cadrul lecțiilor de Educație muzicală vom asigura eficiența învățământului muzical și trăirea spirituală a muzicii [8].

Elevii sunt înzestrați cu calități intelectuale care permit dezvoltarea personalității umane în baza cunoașterii valorilor spiritualității neamului românesc, iar în cadrul lecțiilor de Educație muzicală vor avea o atitudine pozitivă față de procesul de audiere a muzicii populare. Pe parcursul orelor vor deține cunoștințe inițiale în ce privește arta muzicală, iar prin procesul de audiere a muzicii, vor dobândi o aprofundare asupra elementelor de detaliu în arta audierii muzicii populare. Deficiențele elevilor în procesul de audiere și dezvoltare a sensibilității emoționale față de spiritualitatea muzicii populare constau în modul de percepere și înțelegere a complexității fenomenului muzical. Procesele psihice cognitive permit învățarea creațiilor muzicale și înțelegerea conținutului lor, cum ar fi: gândirea muzicală, memoria bună, limbajul muzical și imaginația creatoare. Ținând cont de potențialul inteligibil al elevului dar și de deficiențele în ce privește înțelegerea în acest sens, a ceea ce înseamnă exprimarea detaliilor de trăire intensă spiritual a muzicii, în procesul audierii, ne axăm pe ceea ce elevul trebuie să dobândească pe parcursul orelor de audiție muzicală, în vederea dezvoltării sensibilității emoționale și formării personalității și însușirii valorilor naționale. Audierea lucrărilor muzicale de elevi se încadrează în parametri indicați de

abordarea unei metode de lucru axate pe dinamism, audiere profundă și diferențiată. Astfel sunt vizate la elevi:

- **Înțelegerea și aportul creator personal al elevului înainte de audierea lucrării muzicale:** Elevul se remarcă prin calități care vizează înțelegerea și aportul creator personal, înaintare în pătrunderea lucrării audiate.
- **Procese intelectuale senzoriale și cognitive:** Elevul este dotat cu inteligență emoțională care permite producerea senzațiilor și percepțiilor față de sunetul muzical, important în audierea muzicală. Procesele cognitive manifestate prin: gândire muzicală, memorie și imaginație, denotă un proces de lucru favorabil dezvoltării capacităților aptitudinale ale elevului, schimbarea atitudinii față de creațiile muzicale audiate. Atenția în timpul audierii este sporită iar limbajul muzical este adaptat în funcție de complexitatea și caracteristica lucrării audiate.
- **Trăsături de personalitate ale elevului:** Printre cele mai importante trăsături pe care le manifestă elevul în cadrul lecțiilor de audiere a muzicii populare menționăm:
 - participarea elevului la desfășurarea activităților de predare a elementelor care trebuie urmărite în timpul audierii creațiilor muzicale.
 - stabilitatea dispoziției: elevul este stabil psiho-emoțional, senzorial, perceptiv și la nivel cognitiv: memorie, gândire, imaginație.
 - concentrarea și atenția crescută, elevul fiind docil și prezent la procesul de audiere a muzicii populare.

Profesorul coordonator are de dus o muncă și o atenție deosebită în ce privește îndrumarea pașilor elevului, dirijându-l în cadrul activităților didactice de înțelegere și trăire a muzicii populare la nivel spiritual-sensibil. Astfel elevul va primi sarcini pentru lucrul individual, va studia atent creația muzicală audiată și va manifesta o atitudine comportamentală ținând cont de cerințele și indicațiile profesorului.

Concluzii generale

Concluzionând cele relatate, putem menționa faptul că dezvoltarea spirituală a elevilor prin trăirea profundă a muzicii populare, reprezintă un moment important al lecției de audiție muzicală. A fi sensibilizat prin muzica populară, înseamnă a trăi acea muzică sub aspectul spiritual sensibil. Muzica populară ne cultivă din punct de vedere spiritual și ne face să audiem nu doar sub aspect rațional ci și sub aspect spiritual-sensibil, divin, asigurând un contact direct cu fenomenul muzical. Au fost relatate în acest articol, semnalări ale folclorului muzical sub aspect spiritual, abordări ale limbajului muzical și ale proceselor ce includ aspectele de trăire supremă a muzicii. Prin acțiunea muzicii asupra omului și însușirea folclorului muzical, a fost argumentat demersul educațional în ceea ce privește dezvoltarea spirituală a elevilor prin fenomenul audiției muzicale. Relatând toate aceste aspecte putem afirma că interesul pentru

cunoașterea și scoaterea la lumină a valorilor tradiționale românești, precum și dezvoltarea spirituală a elevilor, prin audierea muzicii populare, în cadrul lecțiilor de Educație muzicală reprezintă o prioritate de factor major. Avem obligația de a urmări sensibilizarea elevilor, dezvoltarea personalității umane, prin aportul spiritual-sensibil și conservarea valorilor naționale în rândul generațiilor viitoare.

Bibliografie

1. COSMOVICI, Andrei. *Psihologie generală*. Editura Polirom, 2005.
2. GAGIM, Ion. Comunicarea muzicală între „percepție” și „trăire”. In: *Învățământul postmodern între eficiență și funcționalitate: materialele conf. șt. intern.* Chișinău. Chișinău: USM [S. n.], 2014. pp. 78-83.
3. GAGIM, Ion. *Dimensiunea psihologică a muzicii*. Iași: Editura Timpul, 2003. p 121-132. ISBN: 973-612-049-X.
4. GAGIM, Ion. *Știința și arta educației muzicale*. ediția a treia. Editura Arc, 2007. pp. 90-96, pp.103-121 ISBN: 978 9975-61-423-8.
5. GAGIM, Ion. Spirituality of music as a factor of (self) instruction and of (self) education of personality. In: *Review of artistic education*. 2016, Nr. 11-12, ISSN 2069-7554.
6. GAGIM, Ion. Muzica: Legea grației divine. În: *Akadosmos. Revistă de știință, inovare, cultură și artă*. 2018, Nr.1 (48), pp 139-144. ISSN1857- 0461. (1c a.)
7. GAGIM, Ion. *Ce este muzica și cum să o înțelegem*. Chișinău 2019, ISBN: 978-9975-3316-0-9
8. IONESCU, Constantin. *Istoria Psihologiei muzicale*. vol.1. București: Editura Muzicală, 1982. 393 p.
9. SULIȚEANU, Ghizela. *Psihologia folclorului muzical*. București: Editura Academiei, 1980.